

Vrch Hněvín se tyčí nad severočeským Mostem a vyhlíží docela majestátně, třebaže, přísně vzato, jeho vrchol leží zhruba pouhých 250 metrů výš než město samotné. Silnička nahoru se škrábe v krkolomných serpentínách a rozjet se tu pořádně nedá, takže občas musíme řadit jedničku. Stavení, jež zdobí samotný vršek, bývalo původně hradem a dodnes vypadá jako filmová dekorace. Ale ve svých mohutných a vydatně zrekonstruovaných zdech skrývá luxusní restaurant a nepochybně neméně parádní hotel.

HNĚV POD HNĚVÍNEM

Mostecko z vrchu Hněvína vypadá opravdu jako na dlani

Rozhled po kraji nabízí ovšem Hněvín náramný. Ovzduší pod Krušnými horami má sice prámem náramně mizernou pověst, ale když si vítr zamane a odfoukne mlhu a dým někam daleko, leží město Most pod kopcem jako na dlani – a celé Mostecko k tomu máme jako prémii...

„Tamhle je Jirkov a tamhleto Meziboří,“ ukazuje poručík Bc. Jan Novak z mosteckého okresního policejního ředitelství, který se nás ujal coby průvodce. „Tímhle směrem leží Ústí, tímhle Teplice. A ta díra v zemi dole vpravo pod námi... Tak tam kdysi stával starý Most. Uhlí, kvůli kterému ho zbouřali, tam už vytěžili. A za pár let se z jámy prý stane velké jezero. Lodičky, pláže, rybáři. Paráda.“

• • •

Jan Novak se v Mostě narodil, žije tu, pracuje – a je na své rodné město pyšný. A jak tvrdí, když je někdo přímo odněkud, má o svém rodišti něco vědět. Jak říká – a jak sám vzápětí dokazuje. Upřímně řečeno, kdyby už neměl jinou profesi, možná by se uživil jako průvodce turistů.

Jenže on ji má. A dost speciální. Na mostecké kriminálce dostal na starosti jednak počítačovou kriminalitu – ale hlavně extremismus.

Takže o tom ví taky setsakra hodně. A na rozdíl od klubající se zvláštní krásy Mostecka tohle nejsou znalosti nikterak potěšující. Ba, spíše naopak...

Extremistů na Mostecku je, řekněme, nemálo. Co do počtu trestné činnosti s extremismem nějak spjaté je Most asi třetím nebo čtvrtým městem v republice. Po Ostravě, Praze, snad Brně. Důvod? Proměny, jimiž oblast v posledních letech prošla, bolely a bolí doposud. Hodně lidí ztratilo práci, někteří ji ani nezkoušejí hledat. Při procházce ulicemi ani v četných zánovných super a hypermarketech to člověk nepostřehne. V ulicích jezdí spousta drahých aut, ale pod povrchem dřímá sociální napětí. A když někdo na složité problémy nabídne jednoduché řešení, najdou se vždycky lidé, kteří na slova pronášená silným hlasem slyší. Což platí nejen o Mostecku. Hněvín je dominantou města. Hněv, líp či hůř skrývaný, životním pocitem některých zdejších obyvatel.

Hesla o národu nade vše znejí vzletně

a pateticky. Kdyby ovšem nezvučela tak povědomě. Kdyby s podobnými pištcí a pěvci nebyla už hodně tristní zkušenost.

Nacionalismus ovšem zvedá hlavy po celé Evropě. Po celém světě. Což není optimistické poznání. A tak je dlužno mít se náramně na pozoru.

A nepodceňovat ovšem ani křiklouny z druhé strany názorové barikády.

• • •

Jak říká poručík Bc. Jan Novak, stanou se i případy, že někteří z aktivních členů toho či onoho extremistického hnutí časem přijdou k rozumu. Věk v tom ohledu může hrát jistou roli, ale ještě spíš ji hrává dívka. Zejména, pokud se z přítelkyně stane rádnou manželkou. Najednou je na srazy s kamarády méně času, řeší se tak přízemní věci, jako je slušné bydlení, solidní výdělek, šetření na pěknou dovolenou.

„Jiný případ je, když se z takových vystříhaných mládenců stanou solidní podnikatelé,“ šklebí se poručík.

Nemá totiž na mysli případ, kdy úspěšná firma vyléčí někoho z „protestanství“. Naopak. Mluví o reálné skutečnosti, kdy se ideologie stala základem prosperujícího podniku. Několik holohlavých mládenců důvtipně postřehlo, že o některé speciální artikly – trička, cédečka, přívěšky, nášivky a odznaky – je mezi kamarády stálý hlad. A usoudili, že by jim mohli vypomoci – a při té příležitosti něco trhnout. Jali se zajímavý artikl dovážet z blíz-

Zleva doprava poručík Bc. Jan Novak, kapitán Bc. Jaroslav Beneš, plukovník JUDr. Václav Jakubík a kapitánka Miluše Mojžíšová

kého Německa, něco oficiálně, něco asi propašovali přes zelenou hranici. A něco se začalo vyrábět i v tuzemsku. A od jednoho nápadu byl jen krůček k dalšímu: vlastnímu obchodu! Propaguje se na internetu a o zákazníky prý rozhodně nemá nouzi...

Most je prý město, kde mají jasnou převahu extremisti pravíkoví, zatímco levice – anarchisté, squaťři a podobní – zase mají vrch v Chomutově. Proč to tak je, bůh suď. Ale faktem zůstává, že zatímco mezi nacionalisty převažují mladíci se vzděláním základním, nebo nedokončeným středním, mezi anarchisty nechybějí četní zhrzení maturanti a sem tam se najde i nějaký vysokoškolač. Přičemž magickým věkem v obou táborech bývá zpravidla třicítka: kolem ní se dost doposud zapálených příslušníků hnutí vydává jiným směrem.

V Kristových letech se obecně přichází k rozumu...

Ti ale, kdo zmíněnou věkovou hranici překročí a setrvávají věrně mezi svými soukmenovci, stávají se součástí tvrdého jádra. Mládenci k nim vzhlížejí jako k celebritám a oni pyšně stoupají v hierarchii: ano, některá hnutí mají i jakési vlastní hodnosti, jichž zasloužili členové docilují. Jejich distinkce se

Část zbraní, zadržovaných při mírumilovném pochodu pravicových extremistů

Diskotéka pro zvláště pokročilé...

Nacionalisté krácejí pod rozvinutým praporem

pak nosí na oděvu a nejvyšším je prokazována úcta a poslušnost. K uniformám ještě nedospěli, ale všeho do času. A rituály jsou důležité...

K nim patří zejména všemožné „soukromé“ dýchánky v odlehlých hospodách a na chalupách, jež patří někomu ze souvěrců. Jde o posvátný soukromý majetek a policie má komplikace se vstupem, chce-li kontrolovat, či dokonce zasáhnout.

Naopak veřejným vystoupením jsou pochody a demonstrace.

Konají se zpravidla v termínech spjatých s nacismem: narozeniny a výroční dny umrtí potentátů Třetí říše jsou zvláště oblíbené. Čeští neonacisté jsou zřejmě povzneseni nad fakt, že když jimi vzývaný Vůdce zvítězil, ani oni – coby čechoslované – nebyli...

Ale největším svátkem pro pravou i levou stranu extremistického spektra bývají vzájemné konfrontace.

„Nic než národ,“ povykují vyholení a anarchisté se zelenými číry na hlavách po nich házejí vším možným včetně zápalných láhví.

Policie má hlavní úkol nepřipustit, aby se znesvářené skupiny dostaly k sobě. I když někteří prostí občané prý občas říkají, aby se uniformovaní „asistenti“ chvíli nedívali a nechali ty řvouny, ať si vše vyřídí sami. Učinit tak ale nelze. Zákony jsou zákony.

Takže akce končí několika předvedeními, pár mládenců má napříště záznam – a zem se točí dál.

Jenže nebezpečí trvá – a může v skrytu narůstat. Až do výbuchu...

● ● ●

Zvláštní odrůda mezi extremisty tvoří takřka rowdies, hooligans – neboli fotbaloví fanoušci. Mezi nimi se totiž mohou vzácně v jedné smečce vyskytovat jak stoupenci pravice, tedy vzezřením převážně skíni, tak jedinci levicového vyznání a vzezření. A tolerují se navzájem! Pojí je totiž společná vášeň pro jeden sportovní klub, ponejvíce fotbalový, ale už se najdou i mužstva ledního hokeje, jejichž utkání provází nerozborná komanda příznivců specifického vzhledu, a hlavně chování. V jejich případě nejde ale o žádnou ideologii, nýbrž značně přebujelé fandovství – a zbytný lokální patriotismus. (Jednoznačně levicové „rowdies“ prý má jediný český fotbalový klub – pražští Bohemians!)

„Vesměs takové party vznikají ve městech, kde se hraje liga,“ při-

pomíná poručík Novak. „A některé kluby mají příznivce zvláště pověstné: Baník, Brno, Sparta. Ale naši mosteckí se taky nedají zahanbit.“

Hooligans při svých pochodech městem soupeře – pardon, nenáviděného nepřítele – bývají více či méně nebezpeční i veřejnosti. Běda, když se, posílení alkoholem, rozhodnou trochu si zařadit a někdo si je troufne jen napomenout! Mohl by skončit zle. Vzpomínka na vojáka, vyhozeného za jízdy z vlaku, je dodnes živá. Voják několik let mrtev.

Ale valná většina lidí už ví, o jakou se jedná chásku, a rozumně jim jdou z cesty. A na řadě je policie – v lepším případě jako výhrůžný doprovod, v horším...

Jenže hlavním cílem a tužbou takových „spanilých jízď“ nejsou jen náhodné konflikty, ale hlavně předem připravené bitky s místními protějšky: takřce třetí poloha utkání... Přičemž o ty první dva na stadionu kolikrát „bojovným cestovatelům“ ani moc nejde.

„Dneska už věci fungují dost promyšleně, vůdcové band mají čísla mobilů svých protivníků a předem sjednávají, co a jak. Kde a kdy se má bitva odehrát. A upřesňují se i detaily boje: pojem „na opasky“ znamená užití takových zbraní, jako jsou boxery a kožené vojenské opasky s přezkami. „Bez dokopávání“ značí, že padlí na zem se nedorážejí těžkými botami... A tak dále,“ vysvětluje na slovo vzatý znalec zvyklostí fotbalových „fanoušků“ poručík Novak.

Uzavírají se ale i dočasná příměří, a dokonce jakási vetchá spojenectví. Když jede třeba ostravský Baník kopat na Slávii, pak se jeho příznivci cestou po matičce Praze nerozptylují rvaním se spartány, třebaže je nenávidí. I kdyby je potkali při pochodu na Strahov, nic se nestane. Naopak, v této chvíli jsou na chvíli na jedné lodi, neboť sešívání nenávidí svorně a neměně. Jde ovšem o velmi vratké spřezectví – a na veškeré ústní dohody, třebaže se někdy uzavírají, neradno příliš spoléhat. Stačí zvrat v utkání, stačí neočekávaná porážka – a zklamání se musí vybit jakkoli, kdykoli, na komkoli. Ale i vítězství se někdy slaví násilím, vítězové chtějí vidět krev!

Přesto se však o domluvy se svými zdivočelými fanoušky snaží některé sportovní kluby uzavírat, přesto se do vyjednávání pouští někdy i policie. A zkouší se leccos: třeba naložit rizikové diváky do autobusu a zavést je až na soupeřův stadion, zdarma a v pohodlíčku – ale tam je výměnou pak celý zápas mít hezky pod kontrolou a nespustit z nich oči. A těžkoooděnce ovšem držet v záloze, pro případ, že by se to zvrtilo.

„Jsme demokrati, praktiky policejního státu jsou nám opravdu protivné a cizí,“ říká mostecký policejní ředitel plukovník JUDr. Václav Jakubík. „A tak naše pořádková jednotka sice doprovází cizí fanoušky v kordonu na stadion a dává na ně pozor každou minutu, kterou ve městě stráví. Ale dokud se chovají normálně, tak je plně tolerujeme. A vnímáme to jako rozumnou prevenci. Chceme prostě výtržnostem včas předcházet, ne hasit požár, když se rozhoří.“

● ● ●

Jenže starosti s „rowdies“ jsou sice vítaným soustem televizních štábů, ale horší problém představují extremisté, jimž jde o politiku. Vyznavači neonacismu, anarchismu a jiných radikálních hnutí. Napravo i nalevo. Na složité otázky dovedou dávat jednoduché odpovědi – sami sobě, ale i jiným. Každé radikální hnutí má vedle vlastních členů přívrženců mnohonásobně větší množství sympatižantů, kteří sice na žádné srazy a demonstrace radši nechodí, mohli by přijít k úrazu. Ale v hospodách pak remcají a vytvářejí atmosféru. „V Mostě a na Mostecku máme zhruba

Pochod končí, policie zasahuje

dvěstěpadesát až tři stovky pravověrných pravicových extremistů,“ říká poručík Novak uvážlivě. „Levicových je o trochu víc, ke čtyřem stovkám. Přesně se to nespočítá, jde spíš o odhady. Lidi se k hnutím přidávají a zase pak vytrácejí. Anarchistů trochu ubývá, náckové mají stálejší členskou základnu.“

Nad tvrzením, že zatímco pravicoví extremisté, tedy skíni, se posilují k činům zejména alkoholem, přičemž pivo stojí na jejich žebříčku hodnot nejvýše, zatímco anarchisté tíhnou spíše k měkkým i tvrdším drogám, krčí pochybovačně rameny.

„Obecně to snad platí, ale podle našich poznatků anarchistům pivo chutná taky – a naopak některým skinheadům voní marjánka, o jiných drogách nemluvě.“

Přes fetování je pak ovšem už jen krůček ke klasické kriminalitě: drogy přijdou totiž o dost draž než posezení nad püllitry. A tak se někteří ideově první mladenci vydávají krást. Přepadají lidi, na něž si troufnou. Zabuší třeba na dveře venkovského stavení a rázně domluví nerozhodným gumovou paličkou. Časem si pak troufnou přepadnout benzínku či vyloupit hospodu. A kriminálka má prácičku navíc.

„Mezi extremisty je nemálo už trestaných, zhruba třetina má už u nás záznam,“ říká věcně. „A mnohem větší procento se ovšem dostalo do křížku s policií kvůli výtržnostem a násilí...“

● ● ●

Pravicoví extremisté, tak dojemně bdící nad blahem národa, mají ovšem na Mostecku svého úhlavního nepřítele přímo před očima: romská menšina se na některých zdejších sídlištích stává bezmála většinou. A jelikož si žije po svém, konflikty jsou nasnadě. I s běžnou většinovou populací, natož pak s extremisty, kteří na Romy mají žízeň jaksi setrvalé. Ani nemusejí zavdat konkrétní příčinu...

Vyhlášené mostecké sídliště Chanov zmizelo ale z obrazovek. Soustředěným úsilím města, občanských iniciativ a nevládních organizací se podařilo zastavit proces jeho rozpadu. Ne že by tamní paneláky dneska vypadaly jako ráj, ale bývalo podstatně hůř. A hůř je tudíž dneska na jiných sídlištích: v Janově, Bečově, Obrnicích...

Ale o tom by mohl vyprávět kapitán Bc. Jaroslav Beneš, který už skoro rok šéfuje policejnímu obvodnímu oddělení v Hamru. Což je rajon na předměstí Chomutova – a vzpomínuté chuťovky zná z vlastní zkušenosti.

„Janov má dneska zhruba deset tisíc obyvatel, žijících v panelácích, na malém území,“ konstatuje kapitán. „A z nich je třetina až polovina Romů...“

Správná výzdoba domova...

Vágní pojem „třetina až polovina“ je dán značnou migrací. Romové jsou od přírody stěhovaví, ctí velké rodiny, rádi jezdí po návštěvách. Přičemž návštěva je pojem velmi široký, může být jednočlenná, může se jí ale účastnit i několik desítek lidí. Může trvat jakkoli dlouho, od jednoho dne až po několik roků. Někteří Romové odjeli v devadesátých letech do Británie a uchytili se tam. Někdy se přijdou podívat do staré vlasti, jindy zase pozvou příbuzné k sobě. „Většina lidí se ale k nám stěhuje natrvalo – třeba v Praze prodají byt a tady si koupí za desetinu stržených peněz lepší a větší – a ještě mají rok dva z čeho žít,“ vysvětluje kapitán. „O delší perspektivě neuvažují...“

Nezaměstnanost na sídlištích je ovšem děsivá. Chodí se pro podporu, většinu dní sedí lidé doma, poflakují se kolem domů, vznikají třenice. Kdo je má řešit? Policie! A tak se vedou nekonečná vyšetřování: kdo si začal, kdo křikl první nadávku, kdo komu vrazil první facku... A jde jen o běžnou třenicu, anebo o rasově podmíněný konflikt?

K tomu všemu se všude hodně krade: vykrádají se byty i auta a ztrácejí se ovšem i celá, barevné kovy už z Podkrušnohoří skoro vymizely.

„Sběračům železa se tu říká magnetický lidi,“ vzpomene si kapitán.

● ● ●

Nejbližší sousední oddělení je Meziboří. Hezké městečko v kopcích a ohromný územní rajon k tomu. Mimochodem, tady se před

Také náležitě tetování patří k vzezření správného člena hnutí

třemi lety podařilo policii úspěšně zasáhnout proti jedné extremistické seanci, maskované – jak jinak – jako soukromá oslava narozenin. V nenápadné restauraci – tehdy se jmenovala jinak, dneska má starosvětský název Na kopečku – si salonek objedнала taková zvláštní parta. Hospodský, slušný člověk, byl pochopitelně rád, že sešlostí koukal dobrý kšeft. Ale pak v něm vzklíčilo podezření, ti lidi byli vážně zvláštní – a zvedl sluchátko.

„Tak jsme se na věc podívali a už to jelo,“ vzpomíná vedoucí mezibořského oddělení kapitánka Miluše Mojžíšová. „Výhodou je, že lidi tady v okolí už z extremistů mají vítr. A že se začínají víc dívat kolem sebe a všimát si...“

Náckové jsou totiž mazaní. Když se chtějí někde sejít a užít si hezky mezi svými, objednají si napřed hned několik salů, aby policii zmátli. A až na poslední chvíli se rozhodnou pro ten pravý.

Nu, v tomhle případě jim to nevyšlo. Třebaže sešlost byla náramná a do salonku pro třicet lidí se jich dokázalo nacpat dvakrát tolik, mejdáněk skončil náhle a předčasně. Paragraf o propagaci fašismu slavil hody, několik lidí si přečetlo obvinění...

„Dneska máme ale jinou starost,“ říká kapitánka Mojžíšová. „Rozrostli jsme se...“

„Je to tak,“ culí se okresní ředitel Jakubík. „Přidali jsme jim sice pár lidí, ale taky kus území. A na horách, v Brandově, má dneska mezibořské oddělení policejní stanici. Detašované pracoviště. Protože zanedlouho přistoupí Česko k Schengenské smlouvě, Cizinecká a pohraniční policie se stáhne od německých hranic – a na pomezí se Saskem by široko daleko nezůstal nikdo v uniformě. Ráj pro převedče a pašeráky. Na zřízení regulérního obvodu zatím nemáme, ale takhle jsme na horách v předstihu – a za rok za dva se uvidí, jak dál. Mimochodem, kolem Brandova asi už dřív chodili skíni z Německa, když k nám pašovali nahrávky, trička, letáky...“

Takže tady je jasná souvislost. V policejní práci to takhle nezřídka chodívá: začnete někde a dostanete se úplně jinam. Ale hlavní je prostě začít – a pak ovšem výsledek.

Pro úplnost nutno ovšem dodat, že všechno se vším přece jen nesouvisí. Z Hněvína jsme až na Brandov nedohlédli. Leží totiž za kopcem...

Jan J. VANĚK
Foto a repro Jiří NOVÁK